

Langå Runesten

Wikingertid

Runesteine

Runesteine

Langåstenen III efter restaurering og genrejsning 2015.

Runestenen ved Langå Kirke

Runesten er mindst fra vikingetiden og tidlig middelalder. Stenene er typisk opstillet af en person til minde om en slægtning, en god ven eller kollega. Stenene blev oftest stillet ved vejkryds, vadesteder eller andre vigtige mødesteder.

De fleste af de godt 200 runesten, som er bevaret til i dag, står ved eller i kirker. Det har været udbredt at genbruge runestenene til bygningssten, da man opførte de romanske stenkirker i 1100 og 1200-tallet. Runestenene er senere genfundet under omsætning af kirkemure, kirkediger og opgravning af gulve. Runestenene har været hugget til kvadersten, slået itu til murfyld eller lagt hele som syldsten eller tærskelsten. Allerede fra midten af 1600-tallet havde man fattet interesse for runestenene, og de blev beskrevet og tolket af bl.a. Ole Worm. Mange af stenene blev fragtet til København og placeret i Kongens Samling.

Fra midten af 1800-tallet begyndte man rundt i landet at indsamle og passe på runestenene, blandt andet ved at opstille dem ved kirkerne. Man så kirken som repræsentant for den særligt danske historie, og derfor var det naturligt at placere runestenene ved kirken. I Østjylland kan du opleve adskillige af vikingetidens flotte runesten ved kirkerne i blandt andet Ålum, Sønder Vinge, [Øster Bjerregrav](#), Laurbjerg, [Grensten](#), Skjern, Vester Tørslev, [Virring](#), Kolind, Rimsø og Øster Alling.

Vikingetiden var en brydningstid mellem årtusinder gammel hedensk tro og den "importerede" kristendom, og det er i den tid, at de første danske kirker grundlægges. Udgravninger ved f.eks. Hørning og Lisbjerg kirke har vist, at vikingetidens kirker var små træbyggede kirker, som i middelalderen ofte blev erstattet af solide romanske stenkirker. Ved Moesgård Museum kan du se en rekonstruktion af den træbyggede stavkirke fra Hørning Kirke, hvorfra der også kendes en meget rigt udstyret kvindegrav - en såkaldt kammergrav - anlagt i et træbygget kammer.

Med seks runesten er Langå det sogn i Danmark, hvor der er fundet flest runesten. Alle runestenene er i årenes løb blevet kløvet eller slået i mindre stykker for at blive genbrugt til bygning af kirken, broer eller veje. Vikingetidens mindsten var helt op i 1800-tallet eftertragtede byggesten.

Først med Naturfredningsloven i 1937 blev bevaring af runesten og fortidsminder sikret.

Selvom der er fundet seks runesten i Langå, er runestenen ved kirkens tårn dog den eneste, som stadig er i byen. En af stenene (Langåstenen 4) er udstillet på Museum Østjylland i Randers, de fire øvrige er forsvundet.

Runestenen på Langå Kirkegård, Langåstenen 3, er fra den sene del af vikingetiden, omkring år 970-1020. Den bevarede del af runerne fortæller, at stenen er rejst af en viking til minde om sin bror, der var en velrespekteret storbonde (thegn).

Langaa 3-runestenen foran kirken. Foto: Roberto Fortuna, Nationalmuseet.

Langaa 3-runestenen foran kirken. Foto: Roberto Fortuna, Nationalmuseet.

Den bevarede runeindskrift:

"X (rejste denne) sten (efter Y) sin broder, en meget god thegn" viser, at der er fem runeband, som begynder længst til højre på stenen og løber såkaldt "bustrofedon" - slangeformet, hvor skriften skifter retning fra linje til linje.

Runeskriften er vikingetidens såkaldte "futhark"- alfabet (Se illustration 5) som har sit navn efter alfabetets første 6 tegn. Ordet "thegn" på Langåstenen 3 er ristet med en indskudsvokal; "thegæn", hvilket daterer runestenen til slutningen af vikingetiden. Det 16-tegn lange Futhark-alfabet er runeskriftens 2. fase. I vikingetiden afløste det jernalderens 24-tegns runealfabet. Runeskriften kan opfattes, som et selvstændigt skandinavisk modstykke til det latinske alfabet som opstod omkring 200 e. Kr., men som først vandt indpas i Norden i løbet af middelalderen i 1400-tallet.

Langåstenen 3 blev fundet i kærret syd for Langå i efteråret 1861. Det var meningen, at stenen skulle bruges i forbindelse med brobyggeri, og selvom stenhuggeren så runerne, kløvede han den. Runerne på stenens højre halvdel blev måske hugget bort, idet han frygtede, at stenen skulle blive taget fra ham. Fundet af runestenen blev dog opdaget, og stenen blev fragtet til kirkegården, hvor den har været lige siden.

Runestenen har ligget ned i mange år med nogle af runerne dækket af jord. Da syren i jorden var ved at ødelægge stenens overflade, var det nødvendigt at få stenen restaureret og rejst op. Det er lokale borgere, virksomheder og foreninger samt provstiet og en fond, som har doneret penge, så det i 2015 blev muligt at restaurere og genrejse runestenen, der i dag står lodret, som den gjorde i vikingetiden med runeindskriften på højkant.

Langå sten 4

Langaa 4-runestenen på Museum Østjylland i Randers. Foto: Roberto Fortuna, Nationalmuseet.

Langaa 4-runestenen på Museum Østjylland i Randers. Foto: Roberto Fortuna, Nationalmuseet.

Langå 4-stenen på Museum Østjylland i Randers blev fundet under ombygningen af Langå Kirke i 1868 og består af to fragmenter af den oprindeligt langt større runesten i granit.

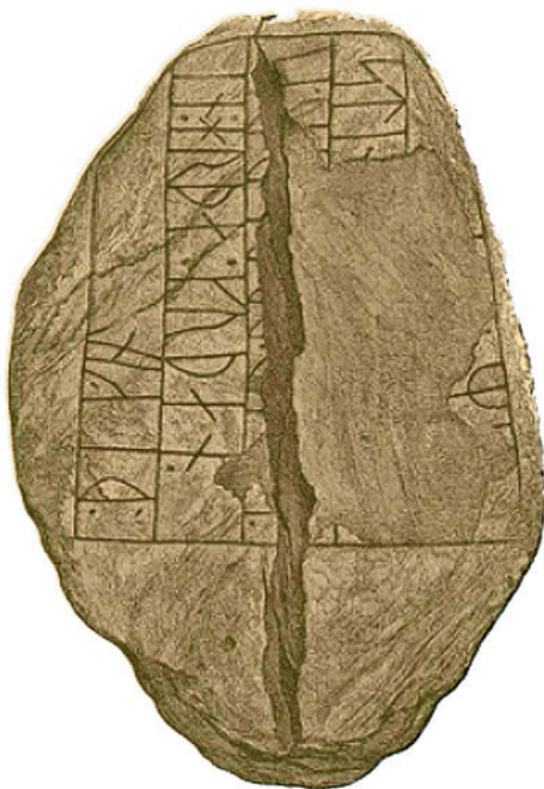
Dateringen er den samme som Langå 3-stenen (år 970 - 1020) og kun navnet "Toke" er bevaret på det ca. 67 x 48 x 19 cm store brudstykke.

Se mere om kirkens kalkmalerier [HER](#).

Herunder kan du møde Lisbeth Imer fra Nationalmuseet, som fortæller om de danske runesten.

<https://www.youtube.com/embed/sOaIYLPdiH0>

<https://www.youtube.com/embed/vGZHzDwNj8>

1: Langåstenen III optegnet af Wimmer, 1899-1901 med runeteksten
X (rejste denne) sten (efter Y) sin broder, en meget god Thegn

2: Runestenen var frem til 2015 opsat vandret, men er nu restureret og genopsat lodret som oprindelig i vikingetiden.

3: Parti fra Gudenåen ved Langå, tæt på runestenens fundsted.

4: Optegning af Langåstenen IV, som kan ses på Muesum Østjylland i Randers.

Zugang

Kørselsvejledning:

Langåstenen III ses i dag nyopsat i sin oprindelige lodrette stilling på kirkegården ved Langå Kirke i den nordre del af Langå by.

- Adgang til kirken sker fra Ulstrupvej (vej 587) syd for kirken.

Faciliteter

- Informationsskilt ved våbenhuset.
- Afstand til fortidsminde: ca. 10 m.

Særlige forhold

- Parkering henvises til kirkens P-plads.

Verwandte Literatur

Danmarks Runeindskrifter I-II - L. Jacobsen / E. Moltke (-, 1941-42)

Danmarkshistorien bind 7-8, Vikingetiden - - (Sesam, 1981-84)

Rapport for undersøgelse KHM 2745 - Langåstenen III - Benita Clemmensen m.fl. (Kulturhistorisk Museum Randers, 2009)

Konservingsrapport Langåstenen 3 - Mette Westergaard Nielsen (-, 2015)

Minder fra min virksomhed - J. Magnus-Petersen (-, -)

De Danske Runemindesmærker, bind 1 - P. G. Thorsen (-, -)

De Danske Runemindesmærker, bind 2 - Ludvig F. A. Wimmer (-, -)

Danicorum Monumentorum - Ole Worm (-, 1643)

Danske Runeindskrifter - Langå Runesten

Langå Kirke - - (-, -)

Langå Kirke på Google

Danmarks Runesten - En fortælling - *Lisbeth Imer (tekst), Roberto Fortuna (foto) (Gyldendal, 2016)*

Praktische Informationen

ADRESSE

8870 Langå, Mitteljütland

EIGENTUMSVERHÅLTNISSE

Langå Kirke

GPS

56.394702, 9.891890

UTM

E555056 N6250367

© 2026 Joomla-konsulentent • fortidsmindeguiden.dk